

Ignac Horvat – život i djelovanje

Pri spomenpredbi u Malom Borištofu prilikom 50. obljetnice smrti 16. aprila 2023. je Robert Hajszan predstavio život duhovnika, autora i aktivista ki je rodom iz Maloga Borištofa.

ROBERT HAJSZAN PANONSKI

Ako se govori o tako velikoj ličnosti kao što je Ignac Horvat (IH), onda je dobro podiliti tematiku u nekoliko dijelov. Odlučio sam se za sedam – to predlažu, naime, pedagogi i psihologi jer se tema lakše obrađuje, uči i pamti – s tim da ću tomu segmentu, ki se tiče Horvatovoga djelovanja u Novoj Gori i Pinkovcu, posvetiti malo već prostora.

Ditinstvo Ignaca Horvata

Ufam se, da se ne vkanjujem, ako pretpostavljam, da je mali Ignac u svojem karakteru i ponašanju sličan bio Tomacu, glavnomu liku iz štorice *U Koljnofu na shodišću*, ki je sa svojim ujcem išao u Koljnof na shodišće. Ili „Jurkacu” iz pripovitke *Jurkac dopapri*, ki je u Štajerskoj bio u službi i pobignuo (dopaprio) domom. Ili „Štefku” iz sličice *Skrbi pred kiritofom*, ki je imao svoje skrbi, je li će „ringišpil” (vrtuljak) ionako dojt!

Tako ja vidim maloga Ignaca: dobro odgojen, poslušan, marljiv školar, svenek dobre volje, ki je u starom ocu imao najboljega tovaruša. Pod uticajem ovoga naučio je sve ono, što se more i što bi se moralo naučiti doma u familiji: poslušnost, disciplinu, izdržljivost, savjesnost (Gewissenhaftigkeit) i materinski jezik, što danas već nije od sebe razumljivo!

Mladenačka i studentska dob

Opet mi se nudja jedna prisposoba: gimnazijalac Ignac prisposobivši ga sa Štefacem, s glavnim likom iz novele *Štefanicev gospodin*. I Ignac i Štefac su bili u varošu na školovanju. Pretpili su naredno iste probleme, teškoće jednoga intelektu-

alca, ki je prisiljen obrazovati i oblikovati se u tuđoj okolici i na jeziku većinskoga naroda. Samo Horvatov gradski život nije zaslipio i nije ga skrenuo s pravoga puta. On vjerojatno nikad nije zaboravio velik aldov svojih domaćih, ki su u njega polagali veliko ufanje. No, najveća razlika med njimi leži u tom što je Štefac još i crikvi obrnuo hrbat.

Ignac Horvat kot dušobrižnik

Na početku svojega poslovanja je bio kapelan u Otavi, potom u Gijeci i konačno u Dolnoj Pulji. Ljeta 1925. postao je farnikom Nove Gore – Pinkovca, kade je u medjuboju vremenu branio vjeru i kršćansku ćudorednost, ku su Hrvati pjerbali od svojih starih.

Iako se zna iz jednoga pisma upućeno(ga) Martinu Meršiću st., da je čeznuo za promjenom mjesta, uložio je svu svoju snagu da čim već postiže na vjerskom sektoru. Kot vrhunac njegovoga poslovanja na jugu je sigurno izgradnja crikve u Pinkovcu. S tim je on omogućio samostalnost pinkovske fare, ku su vjerniki do dandanas održali i ju već ne kanu napustiti.

1938. ljeta premješćen je u sridnje Gradišće u Frakanavu, kade je ostao do svoje mirovine 1971. ljeta.

Narodni prosvjetitelj (Volksaufklärer)

Kad je Ignac Horvat u južno-gradišćanskoj fari u Novoj Gori preuzeo dušobrižnički posao, postao je ujedno i učiteljem i tanačem ljudi u najopširnijem smislu riči.

U večernji predavanji bavio se je različnimi temami. Govorio je o politički događaji, o kulturni posli, o moralu i disciplini. Osebuju je pokušavao



Robert Hajszan Panonski pri predavanju u Malom Borištofu.

foto: Kristijan Karall

po slijedi kancelara Seipela riješiti i socijalno pitanje.

Angažirao se je na karitativnom sektoru, a isto tako i na zdravstveno-higijenskom području. Tako je na primjer razlagao uzroke infekcijskih bolesti i med ostalim upozorio i na to, da se mrtve živine moraju čim brižnije zakopati. Nije zabio ni reći, da se ljudi preobiljno i predobro hranu. Koncem konca je stanovnikom rekao, da ne „šparaju” s betegom, nego da projdu čim prije k vraćitelju.

Unapredjivač kulture (Kulturförderer)

Ne gledec na to, da je Ignac Horvat ispunjavao najviše funkcije u kulturni organizacija gradišćanskih Hrvatov, vridno je spomenuti njegovo kulturno djelovanje u seli.

Med njegove prve zadaće u Novoj Gori spada osnivanje junačkoga društva „Južni brati” 1926. ljeta. Ljeto dan kašnje, 28. augusta 1927., došlo je do blagoslavljanja zastave toga spomenutoga društva.

Tom prilikom je južno Gradišće vjerojatno po prvi put

doživilo „Dan hrvatske mladine”. Na posvećenju zastave u Novoj Gori bilo je zastupano i sridnje i sjeverno Gradišće s otprilike 60 društvenih kotrigov iz šest sel. Što se tiče sudjelovanja južnih općin triba napomenuti, da su se i Žamar (Rainersdorf) i V. Medveš (Großmürbisch) odazvali pozivu. Danas ne bi već nijedan predstavnik iz ovih općin sudjelivao pri hrvatski priredba.

Usput rečeno, dva mladenci, delegati Mjenova, izazvali su najveće pozitivno presenečenje. Stigli su u Novu Goru stoprv popodne, a kad su ih sa čudjenjem pitali za uzroke njevoga zakašnjenja odgovorili su jednostavno: „Naš gospodin školnik su nam naručili da moramo zajti u Novu Goru, a bar na kakov način. A mi smo došli, kad drugačije već nismo mogli, piše iz Sambotela. I rado smo došli.”

Svetačni govor je držao predsjednik Junačkoga društva, Ignac Horvat. Rekao je med ostalim: – citiram – „... i kad vas pozivam, da spunite ove riči (op.: Svetu našu vjeru i svoj dom čuvat ću snagom junačkom svom!) u vašem žitku svaki u svojem stališu, onda vas opominjem na jednu našu svetu dragu dužnost, ka stoji u teštamentu naših marljivih i dičnih preocev. U ovom zlamenju si dajmo danas ruke, kršćani Hrvati Gradišća, s ovim zagovorom, da hoćemo čuvati vjeru i svoj dom objamimo se danas u bratskom zagrljaju”.

Po novogorskoj protokolnoj knjigi Junačkoga društva utemeljeno je i u Pinkovcu mladenačko društvo 15.8.1932. ljeta, ali nismo pronašli protokolnu knjigu.

Književnik Ignac Horvat

Ignac Horvat započeo je svoju književnu karijeru kot muž od

trideset ljet publiciranjem član-
kov u *Kršćanski hrvatski novi-
na* i redigiranjem toga vjersko-
ga lista.

Što se tiče uredništva KHN
zanimljivo je reći da je MMst.
Ne samo natentao IH, nego da
ga je – prema riči Lea Stubića
– jednostavno prisilio da pre-
uzme redigiranje novih novin.
Iako se IH i branio da ne zna
dobro hrvatski, MMst. nije po-
pustio!

Horvatovo publicističko i
literarno stvaranje započelo je
u razdoblju kad je već postojala
vjerska proza kod gradišćanskih
Hrvatov. Svitska je, ne gledec
na školske knjige i kalendare,
bila stoprv u početnom štadiju-
mu. S punim pravom gradišćan-
ski Hrvati gledaju Horvata osni-
vačem svoje umjetničke proze.
Da ta proza nije uvijek mogla
služiti čistoj umjetnosti, činjeni-
ca je, ka je zajednička svim ute-
meljiteljem i reformatorom.
Slažem se zato s Ivom Sučićem,
da „*pisci jedne narodne manjine
imaju bezbroj zadać i proble-
mov, ke moraju nadvladati*”.

Horvatovo književno stvara-
nje zauzima u prvom redu se-
ljački svit gradišćanskih Hrvatov.
„*Vjerno je opisao seljački
život, seljaka i djelača u proš-
losti, u ono vrijeme kad je duh
hrvatske zajednice još bio jak,
dokle se još duh varoša nije uvu-
kao u selo, dokle je selo živilo u
poštenoj međusobnoj poveza-
nosti*” (Benčić). Uzimajući u
obzir ovu činjenicu, misli Ivan
Vitezić, bivši lektor na bečan-
skoj Slavistici, da „*svit Horva-*

*tove proze u ovom obliku pripa-
da prošlosti, ka je završila ili je
na putu, da prestane egzistirati*”.

Škoda što I. Horvat već nije
imao mogućnost zgleđati se na
promjene u društvenoj strukturi
kod gradišćanskih Hrvatov.
Osviđočen sam, da bi on odlič-
no zmogao tematizirati proble-
me pendlerov, osiguravanje
djelatnoga mjesta, krizu egzist-
encije, zapošljavanje ... itd.

U najnovije vrijeme bavio se
je Horvatovim pisanjem i Mi-
lorad Stojević, prof. u Rijeki.
On je pokazao na neke nedos-
tatke u Horvatovoj literaturi.
Na primjer misli, da I.H. nima
uvijek za svoje pripovijetke FA-
BULU kot temeljnu komponentu,
nego da on (I.H.) tu odsutnu
fabulu jednostavno izminjuje
nekom atmosferom.

No, unatoč svemu je Ignac
Horvat u odnosu na prilike
hrvatske narodne grupe u Gra-
dišću bez sumnje mnogo značio
svojim pisanjem. Kad bi se je-
danput u stoljeću med gradiš-
ćanskimi Hrvatima narodio jedan
Ignac Horvat, odumiranje naše
narodne grupe odrinulo bi se
za nekoliko desetljeć.

Jezikoslovac – čistunac

Koliko mu je jezik ležao na
srcu, vidimo iz mnogo člankov,
publiciranih u kalendaru *Gra-
dišće*. Kara nas i prisposoblja:
„*Cio Babilon smo nastali mi
Gradišćanski Hrvati s našim
jezikom!*”

Jednoč se je I.H. zagrozio i
s Miloradićem i rekao: „*Ne
smetljite toliko svoje lipi bogati*

*hrvatski jezik tuđim kukoljem.
Ne davajte mi pljusku svakom
vašom rečenicom. Ar ću je-
danput skočit doli, odlomit
šibu i huš med vas i po hrp-
tu!*”

Horvat nam daje upute i veli,
na ki način i kade triba početi,
da bi se iskorijenile zle navike
u govoru i jeziku:

1) Dicu jur u školi triba odgo-
jiti u čistom jeziku, k tomu
triba učitelj bezuvjetno hrvat-
ski rječnik.

2) Mladinu triba u društvu, is-
pravljati u jezičnom pogledu i
opomenuti ih, da upotribljava-
ju lipi hrvatski jezik. Na po-
griške neka ne upozorava sa-
mo dušobrižnik mladinu, ne-
go mladina triba da se oba-
vezno međusobno podučava i
ispravlja.

3) Igrokazom nije jedina za-
daća, da zabavlja ljude, nego
da i proširuju i povećaju jezič-
no bogatstvo.

4) Školovani ljudi nosu odgo-
vornost za način govora u seli.
5) Ljudi neka redovito čitaju
hrvatsku štampu.

„Ar ako ne pazimo bolje na-
naš/svoj jezik” završava on
svoj članak „Je li to potribo-
no?” – citiram – „... onda hte
vrijeda naši Hrvati ne jezi-
kom, nego ‚cungom’ govoriti.
I onda zbogom, majka Hrvat-
ska!” //



**ROBERT HAJSZAN
JE NA SPOMEN-
PRIREDBI RECITI-
RAO PJESMU
USPOMENE.**



kkkomentar
KRISTIJAN KARALL

Predavanje Sanje Vulić, ali
i sama knjiga o hrvatski
skupšćin izvan Hrvatske
kaže negativni razvitak hrvat-
skoga jezika. Ako se moru na-
brojiti zadnji hrvatski govorači
u jednom selu, a ti su svi jur u
zreliji ljeti, je samo pitanje kada
će hrvatski jezik izumriti.

Seoske posebnosti, je li je to
naglasak, jat, etimologija, itd.
su jur znatno dulje ugrožene.
Očuvanju seoskoga idioma su
najveć pridonesli pari iz istoga
sela, odnosno ako je bio i far-

Gledati zadnje minute smrti

nik/učitelj seoski, odnosno ki su
se služili seoskim narječjem.

Danas već nimamo naših
farnikov, a seoskih učiteljev ki
moru dicu na seoskom dijalektu
podučavati još manje. Mišana
hištva svoje doprinesu da se
stvaraju novi dijalekti – ako os-
taje hrvatski jezik glavni jezik
u obitelji.

A točno to je uzrok, da je sve
manje hrvatskoga za čuti – i u
školi, u crikvi, u krčmi, na pri-
redba. Da u familija drugačije
izgleda nego se na van širi
(„Mr mi se doma ionako pomi-
namo po hrvatsku”) kažu začu-
đjeni obrazi dice, na hrvatska
pitanja.

Sve to su grobari našega je-
zika, ali pred svim ovi roditelji
skraćuju ditetu perspektivu i
šansu u daljnjem razvitku. Ka-
ko to paše s tim skupa, da se
kani najbolje za svoje dite?

Znati zapravo automatski
dva jezike je jedna od najvećih
prednosti ku imaju gradišćan-
ski Hrvati. A ti ljudi, ki i zais-
tinu znaju hrvatski, broju med
najuspješnije (vidi Glave tajed-
na). Zato zamini nimšku lopatu
grobara za hrvatsku lopatu
gradnje i šanse.



Prem godinastoga vremena je čuda ljudi sudjelivalo pri polaganju vijenca na cimiteru. // foto: Kristijan Karall